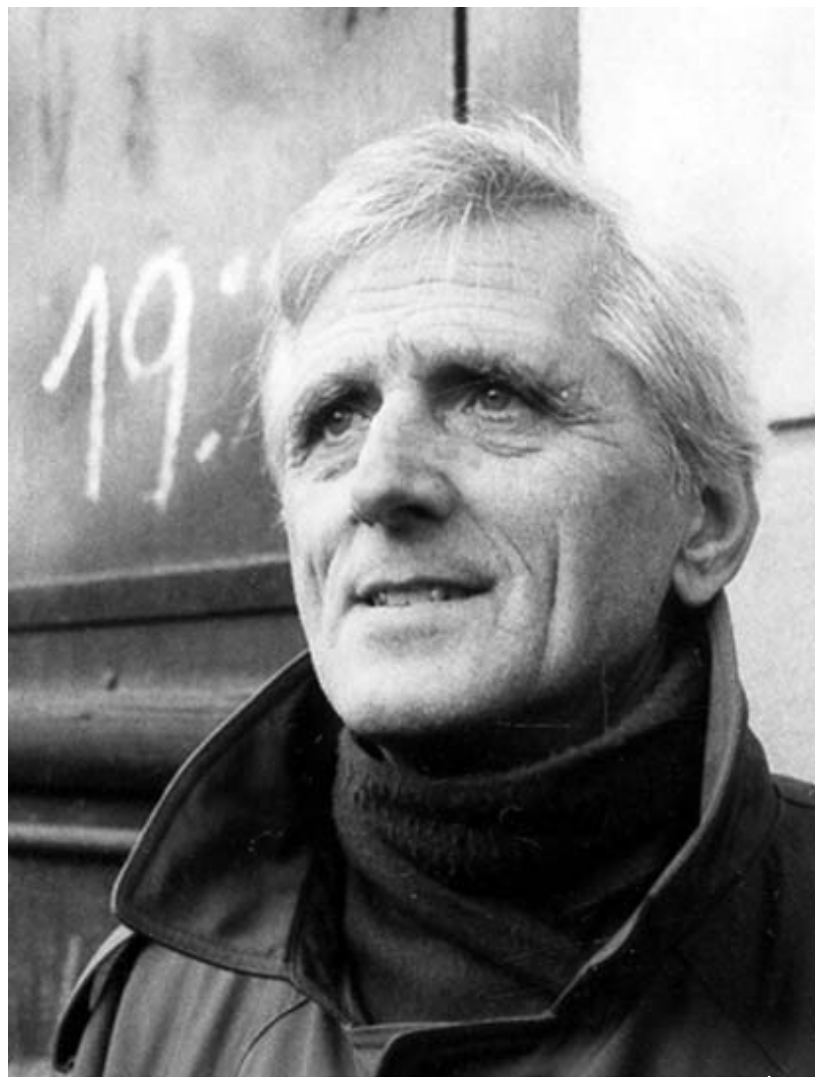

LIBEŇŠTÍ PSYCHICI

—
Kádrový dotazník Stanislava Vávry

Stanislav Vávry

LIBEŇŠTÍ PSYCHICI

Kádrový dotazník Stanislava Vávry

BABYLON – REVIDOVANÝ TEXT

SOUKROMÝ TISK

12/04/2010

Stanislav Vávra se narodil 7. 4. 1933 v Praze. Žije v Brandýse nad Labem. V padesátých letech byl členem surrealistické skupiny „Libeňští psychici“ (označení mylně připisováno Bohumilu Hrabalovi). Publikovat začal Vávra až po r. 1989 v Hařtá pressu a v Salonu Práva. V nakladatelství Pražská imaginace vydal knihu starších textů *Snovidění* (1992), na objednávku MU Prahy 8 napsal vzpomínkové knihy *Perpetuum mobile* (2003), *Zvířený prach* (2004) a *Mlčenlivá věž* (2005).

Do sborníku věnovaného památce Bohumila Hrabala *Nad Hrází Věčnosti* (2004) přispěl textem *U hotelu Krása*. Pro nakladatelství Concordia připravil antologii *Libeňští psychici – Sborník básnických a prozaických textů z let 1945-59* (2009), Martin Machovec [ed]. Pro Český rozhlas (stanice Vltava) sestavil dvouhodinový páteční pořad o poesii padesátých let; pro rozhlas psal též eseje a knižní recenze.

V padesátých letech patřil Vávra do Hrabalova okruhu oficiálně nepublikujících literárních autorů; s Hrabalem i s Vladimírem Boudníkem byl tehdy v častých přátelských kontaktech (o svém přátelství s nimi i s řadou dalších osobností tohoto okruhu se rozepisuje zejména v memoárové knize *Zvířený prach*). V posledních letech vydává Vávra své příležitostné texty tiskem ve své soukromé „Edici SV“.

Více informací na stránkách www.stanislav-vavra.cz

Copyright © Stanislav Vávra, 2010

© František Frances & Stanislav Škoda [Babylon], 2010

Photo © Tomáš Mazal, 1990, 2010

Pane Vávro, kde a kdy jste se narodil?

Narodil jsem se na Proseku 7. dubna, v sedm ráno, ve třiačicátém roce minulého století. A narodil jsem se doma. Na Proseku stála uprostřed polí chaloupka, dneska jsou v těch místech ty šílený paneláky. Ale z té chaloupky v polích na Proseku si toho moc nepamatuji, brzy jsme se odstěhovali s rodiči na Kolčavku. To je tam, jak je Balabenka, druhý břeh potoka Rokytky. Čtverhranný dům, s věží, který vypadal jako nějaký nedodělaný skotský hrad. Možná bych ho našel na fotkách. Dávno ale už vypadá jinak. Loni jsme podnikli s přáteli Lubošem Petrákem a Davidem Pohribným cestu za Ladislavem Klímou. Sešli jsme se ve Vysočanech – on bydlel Klíma v hotelu Krása, za Vysočanskou radnicí a došli jsme pak podle Rokytky až k tomu domu s věží. Bydleli jsme v bytě, který jediný z celého domu měl zavedenou elektřinu a patřila k němu i malá zahrádka. A tam jsme byli asi do mých dvou let. V domě se jednou utrhla pavlač zrovna ve chvíli, když jsem si na ní hrál. Byla tam se mnou i babka, které se říkalo Marjánka. Pamatuji se, že měla strašný množství koček. Spadlo to s náma oběma a nic se nám nestalo. Pamatuju si jen záplavu jejích sukní.

Otec byl čím?

Táta byl švec. Co já pamatuji, tak pracoval ve velké dílně u pana Dědiny na Primátorské ulici. Dědina byl úspěšný a velice bohatý člověk. No a táta byl šikovnej, tam vůbec byla šikovná parta ševců, jeden z nich se stal dokonce ředitelem u Bati. Táta si pak otevřel vlastní živnost v Žerotínově ulici na

Žižkově. Okamžitě se tam chytil, měl tam velký obchod, a také šil nové boty. Jenže máma byla Libeňáčka a na Žižkově nechtěla bydlet. Tak se domluvil s jiným kolegou, který v Libni postavil dům, měl tam obchody a chtěl tam mít mermomocí také nějakého ševce. Tak se domluvili a my se nastěhovali do Libně do Krejčího ulice.

Táta tedy ševcoval a šil i boty pro doktory na Bulovce, chodily k nám i sestřičky, půlka Bulovky. Měli jsme v té době i domáciho lékaře, což byl zemský zdravotní rada, bydlel ve vedlejším baráku, doktor Franc. Po válce mě odváděl do lidové armády.

A odvedl?

No, ano. K PTP, to bylo prostě všechno daný.

V Horní Libni se po atentátu na Heydricha hodně zatýkalo. Válku jste přežili bez úhony?

Vladimír, můj starší bratr, byl za války totálně nasazený v Magdeburku, kde byly časté nálety, takže musel do krytu. Jednou tam tak seděl mezi Němci a najednou slyšel hrát kytaru a zpívat jakýsi žalm, nějakou nesrozumitelnou řečí, byl to buď Řek nebo Bulhar. Do toho najednou vpadl šílený sardonický smích, který úplně všechno přehlušil. Bráchu to zaujalo, šel za tím smíchem a najednou proti němu stál Jiří Šmoranc, ruce roztažený a smál se. Tak se seznámili a brzy zjistili, že mají společnou vášeň pro literaturu.

Čemu se Šmoranc v tom krytu smál?

To nikdo neví, byl to básník a bylo to na něm znát. Od té doby nechodili do krytu, ale seděli vždycky někde za Magdeburkem a pozorovali letadla, a jak to tam bouchá. Nakonec se snad i domluvili, že utečou. Bráchu samozřejmě při jeho klíce chytili. Ve sněhové vánici se zmýlil a místo toho, aby šel do Čech, vrátil se do vnitrozemí do Německa. Skončil

někde severních Čechách v takzvaném donucovacím táboře, vlastně v koncentráku. Když se vrátil, tak vyprávěl, že v tom lágru byl velitelem Němec, kterému říkali tygr – chodil s bejčákem, na všechny řval a cvičil je jak tygry. Brácha tam dostal zápal plic. Naše máma – to byste ji museli znát – si vymohla, že mu bude posílat balíčky s jídlem. Nejdřív šla na naše úřady, tam se s ní nikdo nechtěl bavit, tak se sebrala a šla na gestapo a nedala pokoj, až se dostala k nějakému vysokému gestapákovvi, který uměl česky, byl to asi sudeťák. Vysvětila mu, že to takhle není možný, že klukovi je dvacet a že bez pořádného jídla pojde a nakonec vymohla svolení, že může Vladimírovi poslat každých čtrnáct dní balík jídla. Když se uzdravil, poslali ho do do Nordhausenu, kde byla podzemní továrna na rakety V1 a V2 a sešli se tam opět se Šmorancem. A zase chodili spolu na kopec za Nordhausen a koukali se, jak do toho spojenci řežou. A do toho rachotu básnili, jako kdyby seděli někde v kavárně, kde hraje hudba. Válku oba přežili.

Po válce jste šel studovat?

Vyučil jsem se knihařem. Dědeček byl knihař, dělal mistra v tiskárně Unie. Máma taky pracovala od čtrnácti let v tiskárně, takže jsem měl k tomu blízko. Šel jsem tedy na knihaře a bavilo mě to. Měl jsem krásný řemeslo.

A jak dopadl táta po únoru?

Nechtěl pustit živnost. Byli jsme sociálně demokratická rodina, bohužel. V roce 1948 přišli komunisti, abychom k nim přešli. Máma je vyhodila, brácha to samý. Na tátu tlačili a on to podepsal, byl členem KSČ. Ale živnost držel, dokud ho neumořili. Po první měnové reformě přišel o všechny peníze. My teda taky, protože on ukládal peníze i nám. Pravej táta ze starý školy, střídal pro celou rodinu a pak ještě každému zvlášť, pro ženu a pro nás, takže jsme měli každý svojí knížku.

Na vojnu jste ale šel stejně nakonec k PTP.

To bylo takhle: Brácha dělal v Libni u nějakého pana Čepa ve výrobě rádií. Vedle bydlel pan Kalfář, takovej fajnověj, pravej kadeřník. On to byl vůbec zajímavý člověk. Měli s manželkou krásný velký byt, ale chodili spolu na rande na Šlosberg a tam se milovali za měsíčku na lavičce. Doma zřejmě nic, prostě všechno se mezi nima odehrávalo na trávníku, v přírodě. Ona přitom byla velmi elegantní.

Kalfář se seznámil s nějakým podvodníkem, který se chtěl dostat na Západ. Byl to bývalý pilot. Tvrdil jim, že organizuje ilegální protikomunistickou skupinu, kterou si ovšem celou vymyslel. Ke Kalfářovi se ještě přidal bratrův kamarád, nějaký pan Černý, a brácha, který uměl postavit vysílačku, pak vysílal za jejich „ilegální skupinu“ do Londýna. Ale nikdo jim neodpověděl, protože o nich nikdo nevěděl; anebo si museli v Londýně myslet, že je to provokace, že to jsou nasazený bolševici. No, a když jim dlouho nikdo neodpovídal, a začalo to být divný, tak ten člověk prostě zmizel i s jejich penězi. Roznášeli taky letáky, u toho byl i Šmoranc.

Jak to dopadlo?

Ta skupina neměla dlouhé trvání. Pokusili se o nějakou sabotáž, ale nemělo to žádný význam a když zjistili, že jejich vysílání do Londýna je k ničemu, nechali toho. Brácha nastoupil do Tesly v Holešovicích a ta skupina vlastně přestala existovat.

V roce 1952, 12. března, tři dny před bratrovými narozeninami, bylo by mu 28 let, ho najednou sebrala StB. Přišel jsem z práce, bylo asi po páté hodině, svačil jsem a najednou k nám vtrhlo komando. Ani se neobtěžovali legitimovat. Táta musel stáhnout roletu a začali nás filcovat. Až když skončili, tak nám řekli, o co jde. My jsme ale tušili, že to bude něco s bráchou, protože pořád sháněli jeho věci.

Ale teprve u soudu, který se konal v srpnu v Pardubicích, jsme zjistili, z čeho vlastně se chystají bratra obvinít. Uspořádali nějaký proces s faráři, kterých se chtěli zbavit, a hledali, s čím to spojit. Shodou okolností padli na bratrance pana Kalfáře. Bratranec chodil do kostela a přátelil se s některým z těch zatčených farářů. Tak ho zatkl na zkoušku, jak se to tak dělávalo, jenže on se podělal a začal vyprávět, protože si myslel, že se z toho nějak dostane.

Tak StB přišla i na tuhle partu, která už dávno neexistovala a která vlastně toho ani moc neprovedla. A aby tomu dodali drámo, tak je zavírali jednoho po druhém. Zavřeli Kalfáře, pak zavřeli Černýho, pak Čepa a brácha vzali posledního. Rozjeli obrovskou akci a spojili to všechno dohromady. Vyšlo jim to asi na tři procesy. Nejdřív soudili faráře, pak jakousi „meziskupinu“, tu nevím, kde vzali, a pak soudili tyhle čtyři.

Žertovný na tom bylo, pokud se dá mluvit o žertu, že já jsem měl ještě den předtím doma pistoli. Novou, koupil jsem ji od kluka za pár set. Byl to anglický browning, celý z chromu, s pažbou ze slonovinové kosti, krásná hračka. Vlastně to ani nevypadalo jako zbraň. Druhý den jsem mu ale přeci jen pistoli vrátil. Pak, když nás filcovali, tak už tam našťestí nebyla.

Po revoluci byli na Libeňském ostrově ruští vojáci, a měli tam bordel, čurbes, chlívěk, poházený zbraně, střelivo. To samozřejmě bylo něco pro nás kluky, a samozřejmě, i když to mělo být hlídané, tak jsme tam lezli a brali jsme si, co šlo. Já jsem tam tenkrát našel pistoli ráže 7,65, německou, Walter. Byla poškozená, měla ulomený úderník, ale pro kluka to byl ohromný poklad. Táta, když ji u mě našel, tak mi ji vzal a dal ji pod pult, kde měl skladiště ševcovských krámů. Policajti ji

tam samozřejmě našli, vzali ji, i když byla k ničemu, a u soudu pak byla vystavená jako corpus delicti.

Kolik dostali?

Během obžalovací řeči se mluvilo o trestu smrti. Kalfář nakonec dostal 24 let, Čep 18, Černý 11 a brácha 8 let.

A co ten pilot, který to vše spískal?

Potřeboval peníze, aby uplatil převaděče, a od bráchy a spol. je pod záminkou odboje vytahal – hlavně z Čepa a Kalfáře. Brácha pak o tom nikdy nechtěl mluvit, byla to pro něj trapná záležitost. Nakonec si odseděl čtyři a půl roku, potom šel na podmínku. To bylo v roce 1956 v srpnu. Čepa propustili ze zdravotních důvodů, byl těžce nemocný, už když ho zatýkali, a brzy po propuštění zemřel. Kalfář to taky neodseděl celý, dostal ve vězení nějakou nemoc, ale seděl dlouho. Černý si jediný z nich odseděl celou várku, celých jedenáct let. Byl z nich nejtvrdší.

Co byl zač?

Černý měl s bratrem hned po válce společnou živnost na výrobu rádií. Měli kousek od nás za řeznictvím firmu ČEVA, Černý – Vávra, a vyráběli rádia. A když nedostali živnostenské povolení, tak Vladimír začal pracovat u Čepa a pak odešel do Tesly Holešovice, jak už jsem se zmiňoval.

Kterými komunistickými kriminály bratr prošel?

Nejdřív byl ve vyšetřovací vazbě v Pardubicích. Po soudu ho poslali do Křižanova, a tam jsme za ním jezdili, kdy jsme chtěli. Velitel tábora byl takový kšeftsman a když zjistil, že je brácha přes rádia, tak s ním udělal více méně takovou dohodu: Brácha po okolí opravoval rádia, dostal se tak ven a my jsme se s ním mohli setkat.

Vždycky nás tam za ním přijela celá grupa – Šmoranc, Buřil, já a nevím, kdo všechno. Vždycky jsme měli s bráchou

sraz v kanceláři toho velitele, který se sebral a šel pryč. Bráchu jsme napakovali vždycky cigaretami. Moc dlouho tam ale nevydržel, po zkušební době si ho zavolal k pohovoru prokurátor a zřejmě bráchu přemlouval ke spolupráci, brácha mu to odmítl a za pár dní ho přeložili na uran na Mariánskou u Jáchymova, kde byl čtyři roky. Dělal důlního elektrikáře,

takže měl docela kliku. Sice taky fáral, ale nebyl přímo na ražbě. V roce 1956 máma, která byla bojovník, vymohla bratrovi podmínku. Pak mu trest dokonce takzvané vymazali, ovšem obtěžovali ho neustále. Často mně telefonoval, že tam má nějakého policajta a že mu něco chtěj. Já jsem dělal ve Svobodě, v grafických závodech, a on vždycky říkal: „Zeptejte se bráchy, ten dělá náměstka ve Svobodě.“ Já jsem tam dělal vedoucího plánovače a oni si to pletli se Svobodou, která patřila Krajskému výboru KSČ, čili Kapkovi, takže vždycky mávli rukou a řekli: „Bratra nebudeme obtěžovat v jeho úkolech,“ a brácha měl na čas pokoj.

Kdy jste založili Záběhlickou surrealistickou skupinu?

Šmoranc s bráchou se často scházeli a mluvili spolu o poezii. Šmoranc ho v Záběhlicích seznámil se Stáňou Bauerovou, což byla krásná holka, zpěvačka. Kvůli ní si brácha začal česat pěšinku a psal pro ni celé elegie. Ona měla tuberkulózu, tak jezdila pravidelně do lázní a brácha jí denně psal dopisy ve

verších. Zároveň básnili se Šmorancem a do toho přišla vojna. Čtyřladvacátý ročník byl první, který šel na 24 měsíců, to bylo v šestačtyřicátým.

Brácha sloužil ve *Vojenském technickém ústavu*, protože byl specialista na vysílače a radary, zatímco Šmoranc narukoval do Vršovic, což byla bývalá jízdní kasárna, kde bývali dragouni. Na světlici bylo asi čtyřicet kluků a Šmoranc, ze kterého tehdy prýštila poesie a každého s tím obtěžoval, jim předčítal z knihy *Zuzanka a Tichý oceán* od Jeana Giraudoux: *„Je to syn Latinců a bodrých Galů a zná ještě ta bezděčná hnutí lidí, spatřivších dryadu. Smeká a hladí si knír. Pomaloučku se blíží. Má krásné šedivé oči s láskou ke sbírkám známek. Vytahuje rukavici z kapsy žaketu. A praví mi...“*

Šmoranc johl vzrušením, když se náhle ozval nakřáplý hlas a dokončil za něho: *„...Jsem kontrolor měř a vah, slečno... Proč byste plakala?“*

Když byl v polovině souvětí, přerušil ho skřehotavý hlas Buřila – to byste ho museli slyšet, měl nezaměnitelně skřehotavý hlas, a ten to souvětí dokončil. Tím došlo k seznámení Buřila se Šmorancem, oba měli stejný zájem, a Šmoranc ho pak seznámil s bráchou a se mnou. Já se setkal i s Havlíčkem a s Liborem Fárou, ale to bylo až někdy ve dvaapadesátém.

Buřil se znal se spořilovským surrealista a vlastně ke Šmorancovi a bráchovi přitáhl surrealismus, a ti jej sáli, jako by to byl kouř. To bylo jako probuzení, věděli, že to je jejich poesie, protože i život jaký žili, vlastně nebyl normální. Začali psát, pořádali různé akce.

Vy jste se také účastnil?

Já jsem maloval s Borisem Soukupem, výtvarníkem, poměrně úspěšným, který bohužel zemřel už v padesáti letech. Nikdy jsem se nedověděl jak. K tomu malování: to byla skupina kluků asi stejně starých jako já, ze školy. Mluvílo se o všem

možným a surrealismus nás zajímal. V té době nás nezajímala povrchní literatura nebo povrchní zábava. Nás bralo něco jiného, v nás byla jiná bouře a ta doba se to snažila utlumit. Vznikaly dixielandové skupiny – to co se nesmělo. Jazz, to všechno bylo úpadkový a nesmělo se to hrát. Chodili jsme do divadel, diskutovali jsme o poesii, o symbolismu, o naturalismu, o existencialismu, o expresionismu.

S Vladimírem a pár dalšíma klukama jsme se začali učit francouzsky, ale nakonec jsme u toho vydrželi Vladimír, já a bratranec Ota Rubeš. Do jazykové školy nás nevzali, a tak jsme si tajně sehnali učitele francouzštiny až z Plzně, který nás učil doma. Vždycky se připlížil, ale bystrému oku desítkářky neunikl a když zavřeli Vladimíra, raději utekl. Už předtím se nějak namočil, strávil asi 14 dní ve vyšetřovací vazbě, kde musel drát peří a vyprávěl nám to jako svůj nejhorší zážitek v životě. Když jsme mu řekli, že brácha už bohužel na hodinu nepřijde, že ho odvedla StB, tak se vypařil jak pára nad hrncem.

Jako členům Záběhlické surrealistické skupiny vám StB potíže nedělala?

Obtěžovali. Když jsme chodili do vinárny Makarská, tak tam vždycky seděl tajnej. Když jsme s sebou měli nějakýho hosta a odcházeli jsme z vinárny, tak jsme si vždycky říkali: vsaďte se, že do dvou minut je tu fízl. A neuběhly ani dvě minuty a už nás kontrolovali.

Věděli, že se věnujete poesii?

Věděli. Nad námi ale bděla jistá paní Kučerová, a taky nám pomáhal místní okrskář, což byl kluk, co s náma chodil do školy. Ten nás varoval. Když mně začaly chodit dopisy od Boudníka, který byly vždycky všelijak přeložený a obvykle byl na nich místo známky nalepený nějaký dekalk, on tomu říkal seizmografický záznam, poštáci to nosili celí zkroucení jak

paragraf. K nám chodila nějaká paní Králová, taková dáma, která ty Boudníkovy dopisy nosila vždycky ve dvou prstech, jako by od nich měla chytit cholera a říkala tátovi: „Já to sem nebudu nosit, ať si pro to chodí mladej sám.“

Potom už jsme si dopisy radši předávali. Kontrolovali nás neustále. Jednou mě málem zatkli v Českém Brodě, kde byla velká bezpečnostní akce, protože v Čelákovících podřezali policajta.

Jak jste se k tomu přimotal?

Tehdy si Jindra Sobotka, spolužák ze školy – taky je na něj vzpomínka v letopisech Záběhlické surrealistické skupiny –, namluvil holku v Českém Brodě a my se domluvili, že si uděláme výlet. Ubytovali jsme se v hotelu Modrá hvězda – to bylo tehdy úžasně moderní pojmenovávat hotely Modrá Hvězda – šli jsme ven. Já šel malovat a Sobotka šel na rande. Večer, když jsme se sešli před hotelem, tak tam stál chumel lidí a panoval tam zmatek. Bylo jasné, že se něco děje. Jak jsme tam došli, hned nás zastavili policajti s kvěrem, mezi nima bába se psem, kožeňáky, a to už jsme věděli, že je zle. My jsme byli zvyklí, že nás neustále legitimují. Vytáhli jsme doklady, Jindra byl vyřízenej jedna dvě, ale mě dělala ta bába: Jak se jmenujete, kde pracujete, kde jste se narodil! Já: „Praha 8,“ a ona: „Mám ho!“ Já jsem si jenom pomyslel: „Co blbneš, bábo.“ Když přišel šéf, bába říká: „Je to jasné – neví, kde se narodil.“ A ten šéf, už utahanej, říkal: „Vy nevíte, kde jste se narodil?“ „No vim, samozřejmě Praha 8, na Proseku.“ A on na to, že Prosek je Praha 9. Ale ono to tam tak v občanec skutečně bylo. Tenkrát se obvody neustále měnily a navíc ta naše chaloupka neměla snad ani žádné číslo popisné. Do toho ta bába, pes vrčel, já se dohadoval s tím šéfem, ale ten už věděl, že je to nějaká blbost. Na zádech jsem měl štafle,

v ruce malkasnu, takovou malířskou skříňku, tu jsem instinktivně dal ke zdi, takže unikla pozornosti, protože kdyby se tam podívali, tak první co by uviděli, byla americká vlajka, já tam měl hadry na utírání terpentýnu, malířské potřeby a měl jsem to zakryté americkou vlaječkou, co sem dostal jako dárek a měl jsem tam i Pannu Marii. Tu jsem dostal od jedny holky na památku.

Jak se proměnila Záběhlická surrealistická skupina v Libeňské psychiky?

K nám patřili z Libně Ota Rubeš, Jindra Sobotka, Milton Seidel, ti k nám byli tak jako přifařený. Nedělali velkou poesii, ale psali s námi automatické texty. Ota Rubeš se s námi učil francouzsky. Jarda Poláček, to byl čistokrevný Záběhličák, ale přestěhoval se do Libně. Takže potom bylo středisko v Libni, výchozí bod, odkud se vyráželo do Prahy. U nás doma jsme se taky scházeli a debatovali o psaní, o poesii.

Libeňští psychici – to vymyslel Bohumil Hrabal?

To je jeho mystifikace. Libeňští psychici jsme si začali říkat s Buřilem, když byl Vladimír ve vězení. Ale nijak jsme to nerozšiřovali. Jednou jsme se o tom zmínili před Hrabalem, a on si to samozřejmě zapamatoval. Potom to snad někde použil a už se mu to přišlo.

Kam jste chodili na konci padesátých let za muzikou?

S bratrem a Otou Rubešem jsme chodili do Boccaccia, to bylo v hotelu Bohemia. Hrál v něm smyčcový orchestr pana Venců – to byl machr. Tam jsme sedávali a pili šampaňské, stálo 500 Kč, platil brácha, kterej jedinej takhle vydělával. Těch podniků bylo víc.

Dobrý alkohol nebyl na lístky?

Dal se koupit normálně, důležité bylo mít peníze. V lahůdkářství u Kulíka měli například českou whisky, a ta se nedala

nikde jinde sehnat. A byla výborná. Takhle mi ani skotská whisky nechutnala jako tahle česká.

Jak se ta česká whisky jmenovala?

Privat club whisky. Je to taky zaznamenané Hrabalem. Byla to asi půllitrová láhev, baňka s dlouhým hrdlem. Vždycky při různých příležitostech jsme kupovali právě tohle pití.

Proč jste si říkali právě libeňští psychici?

I když jsme sice časem přešli k Dalímu, jistým způsobem jsme k němu konvertovali, stále jsme se drželi Bretona, že dílo musí vycházet z podvědomí. Buď jsem básník, nebo ne – uměle se psát nedá. Skutečná poesie je automatické psaní, musí přicházet zevnitř, z duše.

Jiné směry jste z principu neuznávali? Třeba tehdy stále ještě oblíbený civilismus?

Ne, ani romantismus nebo romány, nic takového. Román ten byl vyšeptalý už na konci 19. století a dožíval někdy kolem roku 1910. To už byla vyčerpaná látka. Dneska ty tak zvaný romanopisci jsou ještě tak písaři zábavné literatury, pokud to zařadíme do škatulky *literatura*. My jsme vycházeli ze surrealismu, z jeho manifestů, že poesie má vycházet zevnitř člověka. Čili ne, aby si poeta nebo spisovatel vzal námět, že napíše to a to, o tom, že v osmašedesátém byl vyrval na Václavském náměstí, támhleten dostal po hubě, tohohle zavřeli a jinej utek. Nás zajímalo to, co vychází z lidského podvědomí a nevědomí.

Každý umělecký dílo, ať je to cokoliv, musí v sobě mít tajemství. To platí u poesie jako u prózy. Jack Kerouac psal podobným způsobem. A Hrabal! I když ne vždycky, ale jeho poslední práce, speciálně, *Svatby v domě*, tak ty už jsou psány automaticky. I když tam se Hrabal soustředil na sebe a je to tedy autobiografie. Ale psaná skutečně tímto způsobem,

tímto stylem: *Harlekýnovy milióny*, *Čekání na Auroru*, tyhle věci, i *Večerníčky pro Cassia*, jsou psány tímto způsobem. A teď jsme zase u toho, že vždycky se má ve verších i v próze skrývat to tajemství.

Kdo byl pro vás ztělesněním „písaře“ padesátých let?

Tím jsme se vůbec nezabývali, abych se přiznal. Psal se socialistický realismus, ale to jsme vůbec nečetli, ani jsme se s jeho autory nestýkali. Nezvala jsme neměli rádi. Předválečného, to ano, před rokem 1939. Za války, to už psal básničky pro švadlenky, tak se tomu říkalo. Totéž E. F. Burian. Toho jsme brali ještě z třicátých let. Po válce už jsem ho nesledoval. Pro nás to tehdy nebyli zajímaví lidé. Dnes možná ano. Když se vracím k té době, tak zjišťuji, kdo co dělal, ale tehdy to šlo mimo nás.

Jak jste se seznámil s Vladimírem Boudníkem?

Se mnou chodil do grafické školy jistý Láďa Novák. Tenhle kluk sběhl z řemesla a dělal v ČKD v blízkosti Boudníka a chtěl s ním spolupracovat, ale Boudník ho odmítl. A tenhle Novák řekl Boudníkovi, že zná básníky, proti kterým je Boudník úplný hadrník, že my jsme bozi. Ovšem něco takového říct Boudníkovi, to bylo jako zapálit nálož, kilo semtexu. Hrozně ho to dožralo a nějakou lští vylákal na Novákovi moji adresu.

Jednoho krásného dne přišel šílený dopis – táta hned říká: nějaký cvok. Tak jsem to otevřel a zjistil jsem, že mě píše jakýsi Vladimír Boudník. V dopisu mně šíleně vynadal a nakonec napsal, jak si dovoluju ve svém věku vykládat a dělat surrealismus! – to jsem ještě maloval, ale z té doby se zachoval jediný obrázek.

Tehdy jsem si říkal, co se budu bavit s nějakým pošukem, a nechal jsem to bez odpovědi. Ovšem Boudník byl kameňák,

ten se nenechal odradit. Následoval další dopis, ve kterém už byl smířlivější a vysvětloval svoje umělecká stanoviska, expolionalismus. To už mě zajímalo a tak jsem mu odepsal, o surrealismu, o tom co píšeme, a začali jsme si s Vladimírem dopisovat. To trvalo chvíli, protože dopisy šly rychle za sebou. Boudník totiž v té době byl dost sám. Bondy, ten už stál mimo, ten si jel vyloženě po svém, a Hrabal, ten byl na takovém rozcestí mezi surrealismem a normální prózou, a byl spíš soustředěný na tohle. Boudník prostě neměl zrovna nikoho do party. A tak napsal, že bychom se měli setkat. To bylo pořad: pane Boudníku, pane Vávro. Oficiální dopisy. A současně psal Borisovi Soukupovi. Fakt je, že Boudník dohodl schůzku u Soukupů, ti bydleli na Palmovce. Starej Soukup to byl malíř, ateliér měl na náměstí Jiřího z Poděbrad.

Když jsem šel na tu schůzku, tak za dveřmi v domě vidím stát dvoumetrového chlapa a hned jsem si říkal, to musí být jediná Boudník. Z dopisů jsem věděl, že má nezvyklou výšku. Já jsem byl velkej a když jsem jel v tramvaji, tak jsem se díval přes hlavy – a on se díval přes tu mou.

Tak říkám: „Vy jste pan Boudník?“ „Jo, a vy jste pan Vávra?“ A pak dodal: „pan Soukup se mi nezdá příznivě nakloněný.“ Už tam byl a Boris ho odmítnul, poslal ho pryč. Tak jsme se sebrali a šli jsme do Libně, krokem, a když jsme šli kolem Hráze, Na věčnosti, tak jen říkal: „Tady bydlí známý, kterému jsem velmi zavázán.“ Jen tuhle větu, to si pamatuji. Courali jsme Libní a došli jsme až k nám, ale dovnitř jít nechtěl, protože on byl taková duše ostýchavá, tak jsme skončili v hospodě u Ferklů. Tam jsme seděli a vyjasnili jsme si stanoviska. V podstatě jsme uzavřeli přátelství. A pak jsme se jednou domluvili a šli jsme dělat ulici. To bylo ve Františkánské zahradě, která tehdy ovšem vypadala úplně jinak.

Co znamenalo dělat ulici?

To znamenalo jít s vercajkem ven. Já byl zvyklý malovat štětcem, ale Vladimír říkal, že to se nedá a měl svoji metodu: hadrovým klůckem. Díval jsem se, jak to dělá, a dělal jsem to po něm. Poprvé v Karlovce naproti Modrý štice, tam je naproti takový výklenek, nevím, jak se ta ulička u Mariánského náměstí jmenuje, bývala tam kašna. U kašny jsme se zastavili, a tam jsme malovali, ten obrázek se dokonce zachoval. Maloval jsem dámu na divanu, a to už jsme malovali podle fleků. Pro mě to bylo snadné pochopit, protože i surrealisté dělali něco podobného. Ten den jsme ale moc velkou pozornost neupoutali. Jen pár kolemjdoucích, co nás měli za magory, a děti. Tak jsme to zabalili a nechali jsme toho. A jindy, ve Františkánské zahradě, tam už jsme dělali za tmy, pod lampou. Tam ovšem byly romantické zdi, všechno omlácené, barevné. Světlo lampy.

Co maloval Vladimír, to nevím. Já jsem maloval ptáka, šíleného, abstraktního. Pořád ho vidím před očima, ale popsát se to nedá. Prostě pták, v nějaké křeči, nebo bolesti, výkřiku. V B4 formátu, uhlem. A tam jsme tedy už měli návštěvu. Někdo se zastavil, někdo šel dál. Neustále tam u nás bylo asi třicet lidí. A to byl právě Boudníkův cíl. Aby lidi komunikovali, a oni se nás ptali, co děláme. Zajímavý bylo, že přišel manželský pár, byl s námi celou dobu, stál mi za zády, na nic se neptali. Někdy v šedesátém roce, to už se Boudník scházel s Merhautem a s Hamerou v hospodě Šumava. Chodil tam i Hrabal a někdy jsem tam s ním zašel i já, jsme potkali jednoho Merhautova kolegu z továrny a ten mě poznal, což bylo zvláštní. Říkal, že si dodnes pamatuje toho ptáka, co jsem tam maloval. Dokonce říkal i nějaké podrobnosti.

A to jste zachycovali přímo na zeď nebo na papír?

Na papír. Zakreslovali jsme představu, kterou vidíme. A přitom jsme podněcovali lidi, aby sami oživilí svou imagi- naci, co mají v duchu. A když tam chvíli byli, tak se jim to po- vedlo. Někdo sice řek, že je to cvokařina, sebral se a odešel, ale pro hodně lidí to byl zážitek, vyprávěli nám, co se jim zdá.

Potom během dalších akcí, které se odehrávaly na Kampě a Malostranském náměstí, kam dřív chodíval Boudník s Bondym a Hrabalem, to byla jeho oblíbená místa, tam se nám dokonce stalo, že musel policista usměrňovat dopravu, protože lidi byli až do silnice. I když doprava tehdy nebyla ta- ková jako dnes. Lidi tam začali sami vidět ve skvrnách na zdi věci. A na to jsme čekali a kresbu jsme upravovali podle toho, co jsme slyšeli, že říkají, a někde, obzvláště na Kampě, nebo na Malostranském náměstí v podloubí, tam vznikaly dokonce hádky, řvanice, ne že by se lidé hádali, ale dohadovali se, co tam bylo. Tak se v lidech probouzela fantazie.

A znal jste přes Boudníka i Zdeňka Boušeho, Rotbauera, Doležala?

Ne. Respektive jsem je znal jen podle jména. Až jednou Hrabal prohlásil, že jdeme za klukama. Tak jak to měl ve zvyku, bral si boty a šel a neptal se, jestli chcete nebo ne. Prostě: jdeme za klukama. A tak jsem se sebral a „šel za kluka- ma“ – byl jsem zvědavý, kde to je, u těch kluků. Šli jsme do ulice Na žertvách, do jejich podzemního atelieru. A tam jsem je teprve postupně poznával. Bydlel tam Jirka Šmejkal a v té malé místnůstce, kde přebýval, maloval filigránské ptáčky, a my jsme z toho měli vždycky ohromnou legraci. To skutečně bylo kouzlo, co on dokázal nakreslit, hlavně měl trpělivost.

Maloval třeba soustruh, propagační materiál na nějakou průmyslovou výstavu, a on to maloval, jako když dělá portrét

Mikuláše Alše. To nebyl soustruh, to bylo umělecké dílo. A skutečně ho tak vypracoval, ten soustruh, že to bylo něco úžasného.

Nebo třeba dělal krabičku na mejdlo, když mu to zadali. Z toho byl živ. A do nějakých vědeckých krámů maloval právě ty ptáčky, nebo zvířátka. Tenkrát se nepoužívaly tolik fotogra- fie, tak se to malovalo. Uměl americkou retuš a podobné věci. To uměl i Boudník, nakonec se to učili ve škole. Pak tam byla velická místnost, tam dělal čurbes Vladimír. Původně ji vybu- dovali Rotbauer s tátou. Pěkně to tam vybílili. Jenže to zas Boudník říkal: „Já se nemůžu dívat na takovou zeď.“ Prostě to pošplíchal barvou. Rotbauer když to viděl, tak z toho byl zni- čenej, táta po infarktu a dře se s tím. A tak je Boudník z toho atelieru postupně všechny vyštval, kromě Šmejkala, kterému to nevadilo.

Co jste dělal za normalisace?

V sedmdesátých letech to už jsem dělal, jak se říká kariéru, jinak to ani nešlo. Tedy, kariéru s cihlou na hlavě, protože jsem měl strop velmi nízko. A mohl jsem to dotáhnout na vedoucí- ho plánovače výroby. Ta práce mě bavila. Psal jsem jenom po večerech. Byl jsem utahanej jako čuba, psal jsem si poznámky, krátké texty, které jsem potom v příštím desetiletí, když jsem dostal infarkt, použil a znovu jsem začal psát. Ten první polo- čas skončil v šedesátých letech s Ivanem Divišem. Ten, byl je- dinej, kterej mě chtěl v Mladý Frontě vydat nějakou sbírku a když emigroval, bylo po všem.

Se Šmorancem jste byl v kontaktu i v osmdesátých letech?

Pořád. Jirka to byl živel, ten se vždycky přihnal jako tsuna- mi. Měl rád holky, takový při těle a dělal si srandu z mojí ženy, která měla padesát kilo.

Vaše kniha *Snovidění* vyšla až v devadesátých letech.

To bylo přes Hrabala. David Pohribný mi poslal *Žarmark umění*, kam jsem něco napsal. Tomáš Mazal to vzal k Tygrovi a Hrabal mu řekl o tom, kdo jsou Libeňští psychici. Pak mě pozvali k Tygrovi, přišel i Vláda Merhaut, a tam jsme se po letech potkali znovu s Hrabalem a bylo to, jako kdybychom se rozešli včera. A v té době jsme připravili, právě prostřednictvím Tomáše Mazala, pro Pražskou imaginaci *Snovidění*. K tomu jsem připsal *Mořský proud* a přidal ještě hru *Noc ze 7. na 9...* víc toho tam není. Později jsem se dozvěděl, že to celé platil Hrabal. Zaplatil i vydání Šmorancovy knihy, i bratrovy. Tak jsme všichni tři vydali jednu knihu v *Pražské imaginaci* Václava Kadlece.

František Frances, Stanislav Škoda

Poznámka:

Antologii **LIBEŇŠTÍ PSYCHICI** (Sborník básnických a prozaických textů z let 1945–1959) vydalo roku 2009 nakladatelství Concordia. Sestavil ji Stanislav Vávra, pečlivým editorem byl Martin Machovec. (Sdružení Serpens připravilo SV u příležitosti křtu knihy překvapení – dramatizaci z textů LP. V bezmála hodinovém bloku vystoupili Vlastimil Třešňák, herci Menšíková, Javorský a studenti dramatického oboru. Odehrálo se v prostorách židovské synagogy na Palmovce 5. 5. 2009.)

Dne 28. 2. 2010 odvysílal Český rozhlas 3 Vltava hodinový pořad „Zádušní mše za Libeňské psychiky“. Připravila a se Stanislavem Vávrou rozmlouvala Ivana Myšková. Ze záznamu zazněl hlas Vladimíra Vávry. Texty Zdeňka Buřila, Jiřího Šmorance a bratrů Vávrových četli Vladimír Javorský a Martin Hofman. Režie Markéta Jahodová.

(dp)

LIBEŇŠTÍ PSYCHICI

Kádrový dotazník Stanislava Vávry

otištěno v Literární a výtvarné příloze
revue Babylon č. 8/ ročník XIX, 31. března 2010

•

ptali se František Frances a Stanislav Škoda

•

portrét SV od Tomáše Mazala, 1990

•

zlom *dapony*

•

[2. doplněné vydání]

12/04/2010